

Ευρωπαϊκή σύγκλιση και οικονομική πολιτική

Του ΝΙΚΟΥ ΒΕΤΤΑ

Πριν από ένα τέταρτο του αιώνα, στο κατώφλι της Ευρωζώνης, η ελληνική οικονομία έβλεπε μπροστά της σύγκλιση προς τις πλούσιες οικονομίες της Ευρώπης. Ακόμη και αν έπαιρνε χρόνια, υπήρχε η προσδοκία πως σταδιακά οι πραγματικοί μισθοί θα προσέγγιζαν εκείνους της Γερμανίας, η ανταγωνιστικότητα αυτήν της Γαλλίας και γενικότερα η οικονομία μας θα έμοιαζε σταδιακά με της Ολλανδίας. Η προσδοκία ήταν βάσιμη καθώς το κόστος χρηματοδότησης θα μειωνόταν μετά το αδύναμο εθνικό νόμισμα, ενώ η εμπέδωση σταθερότητας θα βοηθούσε με επενδύσεις και ανθρώπινο κεφάλαιο. Σήμερα, όμως, αν και η οικονομία έχει σταθεροποιηθεί και ανακάμπτει, υπολείπεται πολύ από τους ευρωπαϊκούς μέσους όρους ευημερίας.

Στην πρώτη τετραετία του ευρώ διευκολύνθηκε η εισροή κεφαλαίων, όπως και οι εισαγωγές καταναλωτικών και κεφαλαιουχικών αγαθών. Με μειωμένα επιτόκια και αυξανόμενα εισοδήματα ενισχύθηκαν τα ακίνητα και οι άλλες κατασκευές. Στη δεύτερη τετραετία οι τάσεις αυτές ενισχύθηκαν, μαζί με αύξηση των δημοσίων δαπανών για συντάξεις και προσωπικό του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Έτσι, η διεθνής κρίση

χρέους, το 2008, βρήκε τη χώρα πιο αδύναμη από κάθε άλλη της Ευρωζώνης, καθώς είχε ταυτόχρονα πολύ υψηλό δημόσιο χρέος, βαθύ δημοσιονομικό έλλειμμα και εξωτερικού ισοζυγίου. Τα πραγματικά εισοδήματα αυξήθηκαν συστηματικά εκείνη την περίοδο, χωρίς αντίστοιχη άνοδο της παραγωγικότητας.

Στη διάρκεια των μνημονίων κυριάρχησε η υψηλή αβεβαιότητα. Τα πρώτα χρόνια, αρχικά μέσα στην ευρύτερη κρίση στην Ευρωζώνη εφαρμόστηκε ισχυρή δημοσιονομική προσαρμογή, μαζί με μεταρρυθμίσεις ώστε η διαχείριση του χρέους και η ανάκτηση της ομαλής χρηματοδότησης να καταστεί εφικτή. Οι διαδοχικές κυβερνήσεις διαχειρίστηκαν την προσαρμογή σε ένα πολιτικό πλαίσιο ακραία φορτισμένο και χωρίς πυξίδα. Από το 2015 υπήρξε οπισθοχώρηση ιδίως με την αποσταθεροποίηση των τραπεζών και το σύστημα ισορρόπησε τελικά σε ένα χαμηλότερο σημείο. Σε όλο αυτό το διάστημα μαζί με την έντονη μείωση των εισοδημάτων και του βιοτικού επιπέδου υπήρξε υποβιβασμός της αξίας των κατοικιών και λοιπών περιουσιών, όπως και των επενδύσεων, και έξοδος εργατικού δυναμικού από τη χώρα.

Στην προηγούμενη τετραετία, παρά τις εξωγενείς κρίσεις

της πανδημίας και στις αγορές ενέργειας, η σταθεροποίηση επέτρεψε σημαντική ανάκαμψη. Πολλές πληγές της κρίσης χρέους επουλώθηκαν και οι αρνητικές τάσεις σε επενδύσεις και εργασία αντιστράφηκαν. Η ενίσχυση των τραπεζών και των ακινήτων συνέβαλε σε μεγέθυνση με ρυθμούς υψηλότερους από της υπόλοιπης Ευρώπης. Το συγκριτικό κόστος χρηματοδότησης μειώθηκε, αντανακλώντας αξιοπιστία. Όσο κρίσιμη κι αν είναι η βελτίωση που καταγράφηκε, το ζήτημα όμως είναι αν μπορεί να αναμένεται ουσιαστική άνοδος του βιοτικού επιπέδου του πληθυσμού τα επόμενα χρόνια.

Η φετινή ΔΕΘ μπορεί να είναι ευκαιρία αξιολόγησης της οικονομίας, φυσικά από την κυβέρνηση, και φορείς πολιτικής, επιχειρήσεων και εργαζομένων. Η πρόσφατη θετική τροχιά αναπόφευκτα έχει καλύψει μόνο μέρος των προηγούμενων απωλειών και πολλά νοικοκυριά παραμένουν εγκλωβισμένα σε χαμηλά εισοδήματα. Και η άποψη πως βρισκόμαστε ήδη στην επιθυμητή θέση είναι διπλά επικίνδυνη. Από τη μια υποβιβάζει την ανάγκη δομικών τομών, σημαντική και σε πιο ευμερούς οικονομίες, αλλά επειγούσα για τη δική μας. Από την άλλη δημιουργεί την προσ-

δοκία νομοτελειακής αύξησης των εισοδημάτων ανεξάρτητα από το αν θα γίνουν αλλαγές.

Στην προηγούμενη τετραετία αντιμετώπιστηκαν πολλά δύσκολα προβλήματα που ανέκυψαν με την κρίση χρέους, όχι όμως τα βαθύτερα αίτια που είχαν οδηγήσει σε αυτήν. Η ομαλοποίηση της χρηματοδότησης και η σταθερότητα είναι αναγκαίες συνθήκες, αλλά όχι επαρκείς για υψηλή ανάπτυξη. Αλλωστε, δεν ήταν η έλλειψή τους που οδήγησε σε χαμηλή ανταγωνιστικότητα αρχικά και τελικά σε κρίση, αλλά η παρουσία ισχυρών αντικινήτρων για παραγωγή και εργασία υψηλής αξίας. Στο σύστημα εκπαίδευσης, στη δημόσια διοίκηση και θεσμούς και στον ανταγωνισμό στις αγορές οι βελτιωτικές παρεμβάσεις που έχουν γίνει είναι λιγότερες από τις αναγκαίες, όπως και σε άλλες περιοχές. Εφόσον υπάρξει επιμονή για ουσιαστικές βελτιώσεις, αλλά μόνο τότε, η θετική αντίδραση της οικονομίας θα είναι έντονη, κλείνοντας έναν μεγάλο κύκλο φιλοδοξιών και περιπέτειας και συγκλίνοντας επιτέλους προς τις πλουσιότερες ευρωπαϊκές οικονομίες.

Ο κ. Νίκος Βέττας είναι γενικός διευθυντής του IOBE και καθηγητής του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών.